

عنوان مقاله

موعظه از نگاه قرآن و روانشناسی

نویسندگان

طاهره ماهر وزاده استادیار؛ هیئت علمی مجتمع آموزش عالی بنت الهدی، جامعه المصطفی العالمیه؛ پژوهشگر تعلیم و تربیت اسلامی در جامعه الزهرا.
مرضیه خراسانی دانش آموخته سطح ۳. جامعه الزهرا.

مقدمه

موعظه به مثابه یک روش تربیتی، در آموزه های دینی مطرح است، امروزه متخصصان امور تربیتی و روانشناسی اسلامی، موعظه را یکی از روشهای صحیح تربیت اسلامی می-دانند؛ چراکه انسان-ها دائماً در معرض نسیان و خطا و وساوس شیطانی و تحت تأثیر نفس اماره قرار دارند.

در جوامع غربی که زادگاه روانشناسی جدید است؛ و انسان، مدار همه چیز در عالم هستی است مبحث مستقلی به نام موعظه وجود ندارد، و حتی برخی از آنان معتقدند موعظه ناکارآمد است؛ و راهنمایی و مشاوره را پیشنهاد می دهند. موعظه و راهنمایی و مشاوره در رابطه با انسان مطرح می-گردند، اما در محدوده جزئی تر، موضوع موعظه مشکلات اخلاقی و اعتقادی و معنوی افراد است، که موجب جهل و غفلت انسان-ها می-شود، موضوع راهنمایی و مشاوره مشکلات فردی، خانوادگی، تحصیلی و... می-باشد. اما از این جهت که هر دو به دنبال حل مشکلات افراد هستند دارای اشتراک

می-باشند. از این رو موعظه در آموزه های اسلامی با راهنمایی که از مفاهیم مشاوره در روان شناسی غربی است؛ در پی یاری رساندن به فرد می باشند، تا بتواند با علم و آگاهی تصمیمات درست را در زمینه-های جسمی، ذهنی، اخلاقی، عاطفی و اجتماعی و... اتخاذ کند. در این مقاله با روش توصیفی و تحلیلی و استفاده از منابع کتابخانه ای، موعظه و راهنمایی در مشاوره با توجه به انواع، شرایط و مبانی با یکدیگر مقایسه و ارزیابی می شوند؛ و به این نتیجه می رسد که موعظه اگر با شرایط صحیح صورت گیرد می-تواند، به عنوان یک روش مؤثر در راهبری و درمان مورد بهره برداری قرار گیرد

روش

این پژوهش با روش توصیفی و تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای، موعظه را در قرآن و روانشناسی بررسی می کند، و در صدد تبیین اشتراکات و افتراقات این دو شیوه می باشد؛ از آنجا که در روانشناسی بحث مستقلی به نام موعظه وجود نداشته، لذا به مقایسه بین موعظه در قرآن و راهنمایی و مشاوره در روانشناسی که در آن توصیه مطرح می شود و دارای معنای نزدیک و مرتبط با موعظه می باشد، پرداخته شده است.

یافته ها و نتایج

در این مقاله موعظه در قرآن و راهنمایی و مشاوره در روانشناسی بررسی و مقایسه و نتایج زیر حاصل گردید.

الف) مبنا و رویکرد موعظه در اسلام و راهنمایی و مشاوره در روانشناسی جدید، با یکدیگر متفاوت است. لذا مبانی موعظه بر بیش توحیدی است و رویکرد موعظه سعادت گرا است. اما

دروانشناسی غربی که بر اساس مکتب های مادی و دنیاگرایانه غرب بنا شده است، مبنا انسان محوری است و همه چیز حتی سعادت انسان، در گرو دستیابی به امور مادی و سودجویی بیشتر انسان، در همین دنیای مادی می باشد و مشاوره و راهنمایی در روانشناسی غربی نیز به هدف رساندن سود و لذت مادی بیشتر به انسان پا گرفت.

ب) موعظه و راهنمایی و مشاوره هر دو در رابطه با انسان مطرح می گردد، اما در محدوده جزئی تر، موضوع موعظه مشکلات اخلاقی و اعتقادی و معنوی افراد است، که موجب جهل و غفلت انسان ها می شود و موضوع راهنمایی و مشاوره مشکلات فردی، خانوادگی، تحصیلی و... می باشد. اما از این جهت که هر دو به دنبال حل مشکلات افراد هستند دارای اشتراک می باشند.

ج) نیاز به موعظه و راهنمایی و مشاوره به دلیل مشکلات زیادی روزافزون که با پیشرفت تکنولوژی و روی کار آمدن ابزارهای پیشرفته، برای انسان حاصل شده، از ضروریات زندگی امروز است. موعظه و راهنمایی و مشاوره در صورت رعایت شرایط و آداب موفقیت آمیز خواهد بود و گرنه با شکست مواجه می گردد و حتی در بسیاری از اوقات نتیجه معکوس می دهد.

بنابراین می توان گفت، ادعای روانشناسان در اینکه موعظه بی تأثیر است یا نتیجه عکس دارد، در این گونه مواقع که شرایط رعایت نشود و استفاده نابجا از موعظه بشود، پذیرفتنی است. ولی نظریه افراطی که آن را مطلقاً نفی می کند و موعظه را روش علمی برای تغییر دیگران نمی داند، ناصواب و غیر قابل قبول است.

بنابراین موعظه اگر به صورت صحیح و در جایگاه اصلی اش استفاده شود، می تواند به عنوان یک روش مؤثر تربیتی و حتی درمانی مانند راهنمایی و مشاوره مورد بهره برداری قرار گیرد.

راهنمایی و مشاوره در روانشناسی	موعظه در اسلام	مبنا
الف) بر پایه مکتب های انسان شناسی غربی که منکر امور معنوی و ماورایی هستند و انسان محور همه چیز است، پایه ریزی شده است. ب) همه امور از جمله مشاوره و راهنمایی بر اساس سودجویی و لذت گرایی و دنیا طلبی پایه ریزی می گردد.	الف) بر پایه انسان شناسی دینی است و محور آن توحید است. ب) همه امور از جمله موعظه بر اساس کمال و سعادت و قرب الهی پایه ریزی می گردد.	الف) جهالت زدایی و غفلت زدایی از امور. ب) هدایت در مسیر صحیح زندگی. ج) حل مشکلات معنوی، اخلاقی و دینی.
الف) حل مشکلات مردم در ابعاد مختلف و راهنمایی آنها در زندگی. ب) اصلاح فکر و رفتار در جهت رسیدن به سود و لذت بیشتر. ج) کمک به رشد و سازگاری افراد در زندگی دنیوی در جهت خود محوری.	الف) نیاز انسان به هدایت و راهنمایی در زندگی. ب) نیاز به مشاوره و راهنمایی در زندگی به خاطر وجود مشکلات روحی و روانی، جهل و غافل ماندن از جایگاه انسانی، ایجاد مشکلات نوظهور به دلیل پیشرفت های سریع تکنولوژی و ...	الف) مستقیم و غیر مستقیم و انتخابی ب) فردی و گروهی
مشاوره، مراجع، بحث مورد شور	مشاور: عاقل، عالم، حلیم، بردبار، رازدار، توانایی در مشاوره، ارتباط عاطفی با مراجع و ...	واعظ، متعظ، موعظه
مراجع: گزینش مشاور با دقت، صبر و بردباری، اعتماد به مشاور، پرهیز از انتظارات بی جا و ...	واعظ: ایمان، اخلاص، تقوا و خشیت، هماهنگی در گفتار و کردار، آگاهی و بینش، تواضع و نرمش و ...	متعظ: ایمان و اعتقاد، تقوا و خشیت، موعظه پذیری، صبر و بردباری و ...